

RAHANDUSMINISTEERIUM

Liis Salumäe
Tartu Ülikooli Kliinikum SA
kliinikum@kliinikum.ee

Teie 20.03.2024 nr 6.6-1/2427
Meie 19.04.2024 nr 12.2-1/1387-5

Järelevalvemenetluse alustamata jätmine

Austatud Liis Salumäe

Edastasite Rahandusministeeriumile 20.03.2024 kirja nr 6.6-1/2427 ja 03.04.2024 kirja nr 6.6-1/2427-2 seoses Tervise Arengu Instituudi (edaspidi ka hankija) poolt aastatel 2021 - 2023 korraldatud riigihangetega, mille esemeks oli HPV kodutesti juurutamine riiklikus emakakaelavähi sõeluuringus. Eelnimetatud kirjad edastasite lisaks Rahandusministeeriumile ka Tervise Arengu Instituudile, Sotsiaalministeeriumile, Tervisekassale ja Eesti Naistearstide Seltsile. Rahandusministeerium käitleb Teie kirja järelevalveteatena.

Järelevalveteates juhtisite tähelepanu asjaolule, et hankija poolt 2021. 2022. ja 2023. aastal korraldatud riigihangetes kehtis tingimus, mille kohaselt peab pakkuja poolt teostatav laboriuuring vastama Eesti Naistearstide Seltsi „Emakakaela, tupe ja vulva vähieelsete muutuste diagnoosimine, jälgimine ja ravi juhend versioon 4 (2021)“ juhendi punktis 2.2.1. toodud nõuetele, mis näeb ette, et laboriuuringuks kasutatav meetod peab olema valideeritud nii, et on tõendatud selle vastavus Meijeri kriteeriumitele (nõuded HPV testile esmaseks sõeluuringuks), st tagatud on Meijeri kriteeriumites välja toodud testi tundlikkus ja spetsiifilisus.

Järelevalveteates märkisite, et tänaseks on valminud artikli käsikiri, milles käsitletakse kõnealuse [st 2021. aasta] hanke perioodil saadud tulemusi ja tehtud järeldusi (manuscript entitled "HPV self-sampling in organized cervical cancer screening program: a randomized pilot study in Estonia in 2021" has been successfully submitted online and is presently being given full consideration for publication in Journal of Medical Screening, manuscript ID is JMS-24-040). Artiklis kirjeldatakse testide läbiviimise meetodeid sh seda, et SYNLAB Eesti OÜ on kasutanud analüüsi läbiviimisel laboris välja töötatud ehk *in-house* meetodit (Luminex analüsaatoril), mitte Meijeri kriteeriumitele vastavalt emakakaelavähi esmaseks sõeluuringuks valideeritud meetodit nagu hankekutses nõutud.

Seoses 2022. ja 2023. aasta soetustega märgite järelevalveteates, et Tartu Ülikooli Kliinikumil (TÜK) puudub võimalus ja õiguslik alus kontrollida teise pakkuja esitatud pakkumuste vastavust, samuti lepingute täitmise protsessi. TÜK-il puudub info, kas ja kui, siis missuguse põhjalikkusega on hankija nimetatut kontrollinud ning mida on kontrolli tulemusel tuvastatud. Selgitate, et kontroll on võimalik näiteks labori poolt väidetavalt kasutatava analüsaatori logide varasemast perioodist väljavõtete näol, mis näitaks reaalselt analüsaatoril HPV testi läbiviimist.

Tervise Arengu Instituut (hankija) edastas Rahandusministeeriumile (ja teistele adressaatidele) järelevalveteate kohta omapoolsed vastuväited 22.03.2024 kirjaga nr 1-5/136-

1 ja 12.04.2024 kirjaga nr 1-5/136-3. Hankija selgitas mõlemas vastuskirjas, et 2022. ja 2023. a projektides (hangetel 251818 ja 263830) ei ole SYNLAB Eesti OÜ kasutanud HPV kodutestide analüüsimisel SA Tartu Ülikooli Kliinikumi poolt viidatud *in-house* meetodikat, seetõttu on sellekohane viide rikkumisele riigihanke menetluses või rikkumisele lepingu täitmisel, eksitav. Hankija juhtis tähelepanu, et 2021. aastal toimunud pilootprojekti näol oli tegemist teadusuuringuga, mis viidi läbi eetikakomitee poolt kooskõlastatud uuringuprotokollil alusel. Uuringu eesmärk oli töötada koos partneritega välja teenuse logistika, selgitada välja sobilikud uuringumetoodikad, tõhusamad proovivõtuvahendite kättetoimetamisviisid, uuringutulemuse teavitamisviisid ja samuti hinnata osalejate tagasisidet.

Märgime, et riigihangete seaduse (RHS) § 205 lg 1 p 1 kohaselt võib Rahandusministeerium alustada järelevalvemenetluse põhjendatud kahtluse korral RHS §-s 207 sätestatud järelevalveteate põhjal või mõnel muul ajendil, kui on küllaldaselt andmeid, mis viitavad RHS-i rikkumisele ja puuduvad RHS § 206 lg-s 1 nimetatud asjaolud.

RHS § 206 lg 1 p 4 kohaselt järelevalvemenetlust ei alustata või alustatud järelevalvemenetlus lõpetatakse, kui riigihanke menetlus on lõppenud.

2021. aastal viis hankija HPV kodutesti juurutamise soetuse läbi elektroonilise riigihangete registri (eRHR) väliselt. 2022. aastal korraldas hankija eRHR-i kaudu sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlusega riigihanke „Projekti „HPV kodutesti juurutamine riiklikus emakaelavähi sõeluuringus” labori-, logistika- ja teavitusteenused“ (viitenumber 251818), mille tulemusena sõlmis hankilepingu 01.08.2022. 2023. aastal korraldas hankija eRHR-i kaudu sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlusega riigihanke „Projekti „HPV kodutesti juurutamine riiklikus emakaelavähi sõeluuringus aastatel 2023-24” kompleksteenused“ (viitenumber 263830), mille tulemusena sõlmis hankilepingu 22.06.2023.

Kuna kõikide menetluste tulemusena on käesolevaks hetkeks hankilepingud sõlmitud, on riigihanke menetlused RHS § 73 lg 3 p 1 kohaselt käesolevaks hetkeks lõppenud ja järelevalvemenetluse alustamine enam võimalik ei ole RHS § 206 lg 1 p 4 alusel. Olukorras, kus riigihanke menetlus on lõppenud hankilepingu sõlmimisega, ei ole Rahandusministeeriumil enam võimalik kaaluda järelevalvemeetmete rakendamist (nt ettekirjutuse tegemist hankijale RHS-i rikkumise lõpetamiseks RHS § 208 lg 2 alusel).

Seoses 2021. aastal eRHR-i väliselt tehtud soetusega märgime järgmist.

Hankija selgitas, et 2021. aastal toimunud pilootprojekti näol oli tegemist teadusuuringuga, mille eesmärk oli töötada koos partneritega välja teenuse logistika, selgitada välja sobilikud uuringumetoodikad, tõhusamad proovivõtuvahendite kättetoimetamisviisid, uuringutulemuse teavitamisviisid ja samuti hinnata osalejate tagasisidet. Hankija selgituse pinnalt ei saa välistada, et 2021. aastal tehtud soetus võib vastata RHS §-s 11 lg-s 1 p-s 19 sätestatud teadus- ja arendusteenuse tellimise erandi eeldustele. RHS § 11 lg 1 p 19 kohaselt ei ole hankija kohustatud rakendama RHS-i kui ta tellib CPV-koodidega 73000000-2–73120000-9 (nt uurimis- ja eksperimentaalarendustöö teenused; uurimislaborite teenused; eksperimentaalarendusteenused jt) kaetud teadus- ja arendusteenust, välja arvatud, kui lepingust tuleneb kasu üksnes hankijale tema enda tegevuseks ja teenuste eest tasub täies ulatuses sama hankija. Seega, juhul kui hankija tellib RHS §-s 11 lg-s 1 p-s 19 märgitud CPV koodiga määratletavat teenust, mille tulemustest saavad kasu ka teised turuosalised, nt avaldatakse tulemused ka teistele (tulemuste avaldamine võib toimuda teadusvaldkonda puudutavates erialaajakirjanduses või teaduskonverentside raames), siis võivad erandi

kohaldamiseks olla eeldused täidetud ja riigihanke korraldamise kohustus puudub (vt eRHR-i veebilehel rubriigis „Kasulik teave“ alarubriigis „Valdkondlikud juhised“ avaldatud juhend „Teadus- ja arendustegevuse erandi kohaldamine teenuste tellimisel“, lk 5).

RHS § 215 näeb ette väärtetovastutuse hankelepingu või raamlepingu sõlmimise eest nõutud menetlust korraldamata. Väärtetomenetluse alustamise eelduseks on väärtetotunnuste ilmumine. Käesoleval juhul ei nähtu piisavaid faktilisi asjaolusid, mis viitaksid RHS §-s 215 sätestatud väärtetotunnustele vastava teo toimepanemisele 2021. aastal tehtud soetuse puhul.

RHS § 213 näeb ette väärtetovastutuse hankelepingu või raamlepingu muutmise eest RHS-i nõudeid rikkudes. Käesoleval hetkel ei ole Rahandusministeeriumile teada asjaolusid, et hankija oleks muutnud riigihanke nr 251818 ja/või riigihanke nr 263830 tulemusena sõlmitud hankelepingut RHS-i nõudeid rikkudes (sh andnud RHS-i nõudeid eirates nõustumuse hankelepingu(te) teisiti täitmiseks võrreldes riigihangetes sätestatud tingimustega).

RHS § 216 lg 2 kohaselt on RHS §-des 213 – 215 nimetatud väärtetude aegumistähtaeg kolm aastat.

Selgitame, et hankelepingute nõuetekohase täitmise kontroll on võlaõigusseadusest tulenevalt eelkõige hankija ülesanne. Üksnes hankija saab otsustada näiteks selle üle, kas ja milliseid lepingust tulenevaid õiguskaitse vahendeid kasutada, kui ilmneb, et lepingu teine pool ei täida lepingut nõuetekohaselt. Hankija on vastanud, et 2022. ja 2023. aasta projektides (hangetes nr 251818 ja nr 263830) ei ole SYNLAB Eesti OÜ kasutanud HPV kodutestide analüüsimisel SA Tartu Ülikooli Kliinikumi poolt viidatud *in-house* metoodikat. Hankija kinnitas korduvalt, et on viinud riigihanked läbi lähtuvalt kehtestatud nõuetest ja seadusandlusest ning teostanud ka lepingulist järelevalvet kooskõlas hankelepingu ja hanke alusdokumentidega. Tervise Arengu Instituut on veendunud, et kõik HPV kodutestimise hankelepingute partnerid aastatel 2020-2024 on osutanud teenust vastavalt hanketingimustele.

Rahvatervise seaduse § 8 lg 1 p 1 kohaselt on Sotsiaalministeeriumi ülesandeks tervisekaitse, haiguste ennetamise ja tervise edendamise kavandamine ja kavandatu elluviimine. Sotsiaalministeerium vastutab Eesti vähitõrje tegevuskava 2021 – 2030 rakendamise eest. Seega saab Sotsiaalministeerium vajadusel suunata järelevalveteates osundatud küsimused lahendamiseks oma valitsemisala asutustele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Estella Põllu
riigihangete valdkonna juht

Lisaadressaadid:
Tervise Arengu Instituut

Sotsiaalministeerium
Tervisekassa
Eesti Naistearstide Selts

Madli Juhani 5693 8905
Madli.Juhani@fin.ee